

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.6.12>

WSZECHSTRONNOŚĆ PRZEDSTAWIEŃ WIZERUNKU PSA PATRONUSA W DYSKURSIE ARTYSTYCZNYM

Mariia Kuleshir

*nauczyciel wydziału języków germańskich i romańskich
Kijowski Narodowy Uniwersytet Lingwistyczny (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-6538-8857
maria_kuleshir@ukr.net*

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest badaniu wszechstronności przedstawień wizerunku psa-Patrona w dyskursie artystycznym. Zarysowano realistyczne funkcjonowanie wizerunku psa saperckiego Patrona w przestrzeni medialnej wojennej Ukrainy. Nacisk położony jest na powiązanie saperckiej i medialnej działalności prawdziwego psa-patrona z jego estetyczną i semantyczną reprezentacją w narracji artystycznej. Wyjaśniono podobieństwo semantyki sygnałów, jakie niesie ze sobą wizerunek psa Patronusa w dyskursie medialnym i artystycznym oraz ich wpływ na odbiorców. Podjęto próbę scharakteryzowania głównych istniejących gatunków, w których pojawia się bohaterski wizerunek psiego Patrona, a mianowicie: piosenka popularna, film animowany, książka dla dzieci, komiks dla dzieci. Zaobserwowano, że w przedstawieniu wizerunku psa Patronusa dominuje tryb afirmacji życia, wręcz pojedynczy. Wyartykułowano terapeutyczne działanie dyskursu artystycznego na temat psiego Patrona.

Słowa kluczowe: batalion zwierzęcy, akcja terapeutyczna, obraz bohaterski, działalność sapercka i medialna, przekaz afirmujący życie.

VERSATILITY OF PATRON THE DOG'S IMAGE REPRESENTATIONS IN ARTISTIC DISCOURSE

Mariia Kuleshir

*Lecturer at the Department of the Germanic and Romance languages
Kyiv National Linguistic University (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-6538-8857
maria_kuleshir@ukr.net*

Abstract. The article is devoted to the study of the versatility of representations of Patron the dog's image in artistic discourse. The realistic functioning of the image of sapper dog Patron in the media space of wartime Ukraine is outlined. Emphasis is placed on the connection between the sapper and media activity of the real dog Patron and its aesthetic and semantic representation in the artistic narrative. The similarity of the semantics of the signals broadcast by the image of dog Patron in the media and artistic discourse and their impact on the recipients has been clarified. An attempt was made to characterize the main existing genres in which the heroic image of dog Patron appears, namely: the popular song, the animated film, the children's book, the children's comic. It has been observed that the life-affirming mode is dominant, in fact singular, in the depiction of the image of Patron the dog. The therapeutic effect of the artistic discourse about dog Patron is articulated.

Key words: animal battalion, therapeutic impact, heroic image, sapper and media activity, life-affirming message.

ВЕРСАТИЛЬНІСТЬ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ОБРАЗУ ПСА ПАТРОНА У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Марія Кулешір

*викладач кафедри германських і романських мов
Київського національного лінгвістичного університету (Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-6538-8857
maria_kuleshir@ukr.net*

Анотація. Статтю присвячено дослідженню версатильності репрезентацій образу пса Патрона у художньому дискурсі. Окреслено реалістичне функціонування образу пса-сапера Патрона у медійному просторі воєнної України. Наголошено на зв'язку між саперною і медійною діяльністю реального пса Патрона та його естетично-семантичною репрезентацією у художньому наративі. З'ясовано подібність семантики сигналів, трансльованих образом пса Патрона, у медійному та художньому дискурсі, та їхній вплив на реципієнтів. Здійснено спробу охарактеризувати основні наявні жанри, у яких фігурує героїчний образ пса Патрона, а саме: популярна пісня, анімаційний фільм, дитяча книга, дитячий комікс. Простежено, що життєствердний модус є домінуючим, фактично сингулярним, у зображенні образу пса Патрона. Артикульовано терапевтичну дію художнього дискурсу про пса Патрона.

Ключові слова: анімалістичний батальйон, терапевтична дія, героїчний образ, саперна та медійна діяльність, життєствердне послання.

Вступ. Вже десятий рік поспіль Україна перебуває у виснажливій смертельній війні за територіальну цілісність, незалежність та ідентичність. Повномасштабне вторгнення змінило світосприйняття українців, внаслідок чого українськість набула більшої чіткості, виразності та масовості. Інформаційний простір на нинішньому етапі розвитку суспільства має істотне значення в усіх сферах, винятком не стала й мілітаристська галузь. Особливо в час тривалого гострого воєнного протистояння інформаційний сектор набуває стратегічного значення та виконує важливі функції. Після повномасштабного вторгнення в інформаційному просторі з'явилося чимало корисної інформації для українців, метою якої було надати життєво важливу інформацію про те, як сприймати воєнну дійсність, як адаптуватися до реалій війни, як вижити в надзвичайних умовах та ситуаціях, ускладнених небезпеками та загрозами життю. Інформаційний простір воєнної України став важливим об'ємним резервуаром, у якому зберігається величезний масив документальних джерел епохи російсько-української війни. Прикметно і закономірно, що морально-ідейний вектор українського інформаційного простору воєнної України спрямований на підтримання твердості духу українського народу та непохитної віри у перемогу. Плеканню цього життєствердного настрою в українському суспільстві під час війни сприяють якраз помітні оригінальні медійні образи, цілеспрямовано-переможна діяльність яких активно та успішно висвітлюється на різних медійних платформах з ефективним виходом на масову аудиторію. Очікувано, що окремі медійні персонажі плавно і невимушено стають протагоністами художнього дискурсу, закріплюючи у такий спосіб свій очевидний статус інфлюенсерів. Серед медійників-інфлюенсерів особливу нішу займають тварини, зокрема ті, які працюють на полі бою, тобто в умовах реальної війни. У цій категорії справжньою знаменитістю та загальним улюбленцем є пес-сапер Патрон.

Метою цієї розвідки є дослідити версатильні модуси зображення образу пса Патрона у художньому дискурсі, зокрема таких артистично-естетичних площинах як: пісенна композиція, анімаційний фільм, книга для дітей, комікс для дітей.

Матеріал і методи дослідження. З огляду на **актуальність** цього дослідження необхідно відзначити, що медійна промоція реалістичного анімалістичного образу пса-сапера Патрона впливає на колективне сприйняття українцями воєнної дійсності. Важливим є трансфер реалістично-героїчного образу пса Патрона з медійної сфери новин, повідомлень, доповідей, звітів, рапортів, комюніке, зрештою сторінки в Інстаграмі, у сферу естетично-художню, артистично-культурну. Для реалізації мети цієї розвідки застосовано сукупність загальноприйнятих методів, таких як аналітичний, синтетичний, гіпотетичний, а також низку поширених у філологічних дослідженнях методів, з поміж яких герменевтичний, історико-біографічний, історико-документальний. Матеріалом дослідження стали художні наративи про пса Патрона, які з'явилися в українському культурному просторі після повномасштабного вторгнення, та одразу набули масової популярності. Дослідження сфокусоване навколо охудожненого образу пса Патрона, репрезентованого у таких творах як популярна пісня «Пес Патрон» гурту «Karta svitu», анімаційний серіал «Пес Патрон», книга для дітей «Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію», яку написала Зоряна Живка, комікс для дітей «Пес Патрон і Шкарпетковий монстр», автором якого є Юліта Ран.

Результати та їх обговорення. Портрет пса Патрона у однойменній пісні.

Пісню «Пес Патрон» створив гурт «Karta svitu». Соліст групи Іван Маруніч щасливий з того, що ця жартівлива пісня допомагає українським дітям пережити війну, після того як він переглянув численні відео, на яких діти танцюють під цю пісню в укритті під час повітряних тривог. Пес Патрон належить до породи джек-рассел-тер'єр. Своему синові його подарував керівник піротехнічної групи управління ДСНС у Чернігівській області Михайло Ільєв. Собаку тренували до виставок, але повномасштабне вторгнення внесло корективи, і Патрон став сапером. Невелика вага Патрона є його професійною перевагою – міна чи снаряд не вибухають, бо Патрон не досить важкий. Патрона знають не тільки в Україні. Пес Патрон вже є живою легендою, символом незламності українців у війні з рашистами. Заслуги Патрона такі значні, що він отримав звання Пса Доброї Волі від UNICEF – першим у світі серед собак. У рамках Меморандуму ЮНІСЕФ про співпрацю Патрон надає життєво важливу підтримку дорослим та дітям, зокрема, навчає методів подолання стресу та способів підтримки психічного здоров'я, інформує про небезпеку вибухонебезпечних предметів та про поведінку в надзвичайних ситуаціях в умовах воєнного стану. У травні 2022 року Патрон був нагороджений медаллю «За віддану службу». Під час кінофестивалю у Каннах Патрону присудили премію «Пальмовий пес» («Palm Dog Humanitarian») – одну з найпрестижніших нагород у сфері кіномагографа у номінації за зв'язок між людством і собаками, адже у світовій кінохроніці про війну в Україні Патрона неможливо ні з ким сплутати, і він там один з найупізнаваніших героїв. Ще одну відзнаку Патрону вручив кінологічний клуб Ірландії. «Золоту лапу» отримують собаки за корисні для людей і суспільства вчинки. Дві престижні ветеранські організації США Veterans of Foreign Wars та Bomb Techs Without Borders нагородили Патрона та його господаря Михайла Ільєва грамотою та бойовою монетою. Остання організація проводить просвітницько-інформаційну роботу з метою підвищення обізнаності про вибухонебезпечні предмети. Крім того, ця організація допомагає українським надзвичайникам здійснювати саперні операції. Кінологічна спілка України нагородила Патрона відзнакою «Чотирилапий захисник». Всі ці нагороди заслужені. Разом з Михайлом Ільєвим пес Патрон здійснив понад тисячу оперативних саперних виїздів. Під час цих виїздів було вилучено понад вісімнадцять тисяч вибухонебезпечних предметів. Особисто пес Патрон виявив понад триста мін та снарядів, які саперам вдалося знешкодити. Світлини з псом-сапером Патроном опублікували

на своїх соцмережних сторінках прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо, державний секретар США Ентоні Блінкен, прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак, Посол Сполученого королівства Мелінда Сіммонс (Дегтяренко, 2022).

Автором слів та музики пісні є Іван Маруніч, який, крім того, що є солістом ним створеного гурту «Karta Svitu», також відомий своєю діяльністю блогера та телеведучого. Пісня «Пес Патрон» стала хітом мережі Тік Ток, а в Ютубі кількість переглядів перевищила два мільйони.

Цікавим постає образ пса Патрона у однойменній пісні. Вже перші рядки презентують Патрона як поважного, авторитетного, надійного, серйозного пса, який «тримає цей район» та «оберігає сон». В інших рядках підкреслюються саперні заслуги Патрона: «В розмінванні чемпіон». Згадується, звичайно ж, його професійна підготовка: «Біжить постійно марафон». Професіоналізм, характеристики та заслуги пса Патрона спонукають до висновку, що «таких нам треба батальйон». Разом з тим, визнається неповторність Патрона: «Такий один в нас на мільйон». Ексклюзивність Патрона та захоплення ним сформульовано так: «Такого пса не було і не буде», «Тепер собачий еталон». Звичайно, до пафосу пісні підмішано жартівливо-іронічні нотки, завдяки чому композиція звучить, з одного боку, весело, жваво, а з другого боку, життєво, приземлено, реалістично. Така манера презентації дозволила уникнути крайнощів, «підсолоджування», зайвої гламуризації, і робить образ Патрона збалансованим, реалістичним, близьким, рідним, живим. Гумористично-іронічний дискурс у портретизації Патрона виражено різнопланово. Наприклад, гумористичне фамільярне, дещо пейоративне, порівняння «Хто крутіший за айфон?», яке, проте, підкреслює статус Патрона. В іншому рядку повідомляються навіть фізіологічні звички, що вказує на дисциплінованість Патрона у буденних речах: «Хто не ходить на газон?». Робота розмінувальника вимагає особистісних характеристик, які викликають зрозумілу повагу: «Рішучіший ніж Макрон». Адже на мінному полі необхідно мати тверезість сприйняття та адекватність реакцій. Патрон є медійним персонажем, і його «лице» з різними виразами добре знайоме. Особливо приємно, коли народний улюбленець «задоволений як слон». Патронові не є незнайоме користування акційними пропозиціями, особливо на смаколики: «В «Сільпо» полює на скидон», бо, як відомо з народної мудрості, «хто як робить – так і їсть». Патрон є знаменитістю, національною гордістю, тому, очікувано, що незабаром у нього «інтерв'ю візьме Гордон». Слід додати, що текст написано у формі запитань, на кожне з яких відповідь та сама: «Пес Патрон!», яка щоразу повторюється двічі. Тобто у пісні відбувається скандування імені пса-сапера, як і належить справжньому герою.

Український виконавець Артем Пивоваров випустив спільний проєкт з титулованим та знаменитим псом Патроном з благодійною метою (Vogue, 2023). У відеокліпі Патрон пише повідомлення музикантові і пропонує зібрати благодійні кошти для тварин, які постраждали від війни. Вони обговорюють цю ідею. Потім звучить римейк пісні «Дежавю» у виконанні Артема, а Патрон як беквокаліст підспівує. До того ж композиція вийшла перед Новим роком, тож фанати були зворушені до глибини душі.

Зображення діяльності пса Патрона у мультсеріалі.

Молода українська креативна команда створила мультсеріал з однойменним заголовком «Пес Патрон» (Смолько, 2023). Звичайно ж, пісня гурту «Karta Svitu» стала головним саундтреком проєкту про українського чотирилапого супергероя. Пісню трішки адаптували під зміст мультфільму, у якому головний пес-сапер країни виступає тренером з правил безпеки під час війни, а також розповідає у пригодницькій формі про свій досвід розмінувальника. У мультфільмі у Патрона є друг – кіт-«кототерапевт» Том, з яким вони обговорюють робочий день. Для дітей з порушенням слуху виходять серії з сурдоперекладом. Мультфільм створено за підтримки USAID та UNICEF.

Перша серія багатосерійного анімаційного фільму вийшла у січні 2023 року. Планувалося створити одинадцять серій тривалістю по чотири-шість хвилин кожна. Компанія «Патрон не спить», яка була заснована вкінці літа 2022 року, володіє авторськими правами на зображення пса Патрона, і ця ж компанія займається виробництвом мультсеріалу. Керівництво компанії не приховує від громадськості, що виручені кошти від продажу продукції із зображенням пса Патрона, спрямовуються на благодійність. Так, компанія співпрацює на офіційних засадах з багатьма українськими виробниками, які забезпечують ринок кондитерськими виробами, новорічними прикрасами та сувенірами, подарунками, м'якими іграшками, напоями та іншою продукцією, а також взаємодіє з Укрпоштою.

Благодійні марки із зображенням національного улюбленця пса Патрона було продано у кількості одного мільйона екземплярів. На кошти виручені через фандрейзингову платформу United24 було придбано авто для розмінування Armtrac 400. Притулкам для тварин було надано кошти, виручені через KSE Foundation. Зображення пса Патрона розтиражоване також на конвертах і листівках, футболках і світшотах, навіть на зручних рюкзаках.

У мультфільмі, передбачувано, Патрон виношує вибухонебезпечні предмети, які в анімаційному фільмі називаються «бубухонебезпечні». Крім Патрона і kota Тома, у цікавих анімаційних подіях беруть участь також інші тваринки, які так само відомі, тому що відважні і діяльні. Патронові повідомляють про зруйнований внаслідок вибуху міст, а також про те, що у річці виявлено небезпечні об'єкти, ймовірно вибухівку. Для пса Патрона це – бойове завдання, і він вирушає виконувати небезпечну роботу без сумнівів чи вагань, навпаки – рішуче, зосереджено, спокійно, компетентно. Вже сам заголовок другої серії «Агент під прикриттям» натякає на шпигунсько-пригодницький сюжет. Справді, зміст доволі насичений подіями та перипетіями, у яких капосні Бубухи утікають, а що вони є ворогами, то за ними влаштували погоню доблесні герої. Звичайнісінька сумирна коза, яка тихо пасеться на траві, виявляється спеціальним агентом під прикриттям,

у якого ім'я-пароль Паляниця. Кіт Том страшенно роздратувався через надокучливих голубів, які ще й до всього всіх насмішили. І, нарешті, дощ просто з неба саме тоді, коли найбільше треба – як *deus ex machina*. І весь цей ланцюжок подій на фоні небезпеки, яка чигає і лякає, але відступає, бо її неодмінно долають, усувають, перемагають пес Патрон і команда.

Третя серія «Зненацький сон» створена на основі реального епізоду із життєвого досвіду Патрона-сапера. А саме йдеться про випадок на прес-конференції, коли Патрон задрімав, а його милі собачі фото, на яких він солодко спить, поширилися блискавично по всьому інтернету. В цій серії чудова історія про те, що ж бачив уві сні Патрон, і які виклики він долав. Звичайно, кіт Том, як годиться, давав хрпака, і при цьому встигав по-котячому лагідно-заспокійливо розраджувати свого героїчного друга, мовляв, «героям теж треба відпочивати». Бубухи підступні, до речі, теж і тут капустили, і докапустилися, хоч то й був Патронів зненацький сон. А палац дружніх ельфів, куди запросили Патрона, символічно зображений у вигляді тризуба.

У четвертій серії під заголовком «Викрадення Тома» з'являються «нетутешнотяни» і підступно та зухвало викрадають Тома. Пес Патрон з'ясовує обставини, допомагаючи Тому пригадати і зрозуміти, що відвідувати ветеринарну клініку корисно і потрібно для підтримки власного здоров'я. У клініці Том познайомився зі «справжньою українською кицею» Глорією, відомою більше як Шафа, яку врятували із зруйнованого будинку в селищі Бородянка на Київщині, і про яку О. Михед написав у своїй книзі «Котик, Півник, Шафка». Разом із Глорією та завдяки їй Том утікає додому, де інсценує викрадення.

Кожна серія пропонує цікаву захоплюючу історію, гарно озвучену, де звучить прекрасна жива українська мова. В кінці кожної серії на екрані надається висновок. Наприклад, у четвертій серії: «Не забувай / Не зволікай / Здоров'я ти перевіряй». У першій, другій, третій, а також п'ятій – «Не підходь / Не чіпай / 101 набирай».

У травні 2022 року для пса Патрона спеціальне привітання створила та опублікувала на своїй офіційній ФБ сторінці фундація Гелени та Лехослава Маршалеків (Високий Замок, 2022). Слід пояснити, що Лехослав Маршалек – це той польський мультиплікатор, який є автором-творцем відомого мегапопулярного у радянський час мультсеріалу про спритного дружельюбного пса Рекса. Багатосерійний анімаційний польський фільм про песика Рекса створювався та транслювався на польському та радянському телебаченні у другій половині ХХ ст., а саме у період з 1967 по 1988 роки. У результаті цього тривалого творчого процесу для глядачів різного віку було створено та трансльовано шістдесят п'ять серій. Останні тринадцять серій склали цикл «Рекс і птахи». У цих серіях пес Рекс виступав у різних амплуа – тобто був головним героєм різних життєвих охудожених ситуацій. Так, пес Рекс в одній із серій виконував функції пожежника, в іншій – рятувальника, ще в іншій – помічника в побуті, ще в іншій – Рекс займається спортом і тому подібне. У мультсеріалі Рекс, звичайно, не сам, у нього є багато друзів, які, як і він, – домашні тварини. Рекс (в оригіналі польською – *Reksio*, Рексьо) переживає із своїми енергійними друзями різні цікаві пригоди. На постері, опублікованому у ФБ, зображено алертного захопленого пса Рекса, який вручає медаль та коритце з ковбасками-сарделями псу Патрону, який одягнений у бронезилет. На постері вгорі є напис: «*Reksio – Fundacja imienia Heleny i Lechoslawa Marszałków*», а під зображенням з Рексом і Патроном ці шанобливі слова: «*Dla bohaterkiego psa 'Patrona' od 'Reksia'*», потім смайлик, а тоді заклик «Слава Україні!» – «Для героїчного пса Патрона від Рекса» українською. Місцем створення мультсеріалу стала Польська анімаційна студія в місті Бельсько-Бяла. У 2009 році у цьому місті встановлено пам'ятник псу Рексу у вигляді металічної скульптури. Автору проекту вдалося втілити у скульптурі алертність та енергійність, допитливість та кмітливість, відкритість та винахідливість улюбленого героя уславленого мультсеріалу, який досі транслюється на різних телевізійних каналах.

Ось такий, можна сказати, віртуальний, але надзвичайно щирий, дружній діалог відбувся між українським псом Патроном та польським псом Рексом.

Образ пса Патрона у дитячій книзі.

Пес Патрон є головним героєм не тільки пісень та мультфільмів. Він також надихнув на створення яскравих дитячих історій і, навіть, коміксу, який також відомий як жанр графічної розповіді. Так, у 2022 році було опубліковано дитячу книгу «Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію», яку написала Зоряна Живка. Справжнє ім'я письменниці, яка також є літературним критиком, – Зоя Жук. Літераторка також виступила упорядницею та редакторкою кількох збірок для дітей, особливістю яких є їхнє християнське спрямування. У 2022 році було опубліковано й інші книги Зоряни Живки для дітей, особливістю яких є розповідь про війну дітям у формі казки, що інкорпорує ненав'язливий терапевтично-зцілювальний ефект. Цей помітний вплив літератури адресованої дітям надзвичайно важливий, адже дитяча психіка чутлива, сприйнятлива, динамічна і потребує активного різноаспектного проговорювання навколишньої дійсності. Серед цих важливих книг: «Півник-переможець», «Півник», «Мрія» – всі в категорії «Дитячі казки і міфи», невеликі за обсягом – до сорока сторінок, яскраво ілюстровані, адресовані читачам дошкільного та молодшого шкільного віку. Книга «Пес Патрон» належить до категорії «Оповідання та повісті про тварин для дітей» та адресована читачам молодшого шкільного віку від шести до восьми років. Книга видана у гарній твердій обкладинці, в обсязі, прийнятному для юного читача – шістдесят чотири сторінки. Яскраві ілюстрації створила Богдана Бондар.

Розповідь написана від першої особи, тобто від імені протагоніста – пса Патрона. Патрон розповідає дітям про себе, своє життя та свою діяльність, ділиться щиро і невимушено своїм собачо-геройським досвідом. Книга має важливу місію: дати юним читачам уявлення про небезпеку вибухонебезпечних предметів у доступній та образній формі із збереженням водночас точних технічних деталей, алгоритмічних

послідовностей дій у надзвичайних ситуаціях зіткнення з воєнно-бойовими артефактами, такими як міни чи снаряди. Важливою є манера розповіді, у якій пес Патрон говорить, пояснює всі ці життєво серйозні речі, які стали для багатьох українців, в тому числі дітей, страшно сказати, буденністю, частиною їхньої щоденної рутини, вписалися назавжди в їхній емпірично-екзистенційний досвід. У книзі немає пафосу, драматизації, нагнітання, паніки, істеричності. Наратив характеризується такими параметрами як конкретність, специфікація, точність, вираженість, серйозність, автентичність, розуміння ситуації, практично-зосереджений підхід до діяльності з високим ступенем небезпеки та прямою загрозою фізичному існуванню. До того ж варто відзначити також, що говорить Патрон спокійно. Його словам не можна не довіряти. Він говорить так, що читач бачить, чітко уявляє ситуацію, про яку йде мова. Разом з Патроном читач проживає ситуацію небезпеки не піддаючись паніці, страху, жаху, бо в розповіді Патрона немає цих жахальних емоцій. В його розповіді є необхідна присутність контролю ситуації. Цей контроль є ключовим. Від ефективності застосування цього контролю залежить успішність місії знешкодження смертоносних предметів.

З розповіді Патрона стає зрозуміло, що саперна справа успішна тоді, коли робота відбувається злагоджено, виконується групою спеціально підготовлених професіоналів, які відмінно натреновані, і які усвідомлюють всю відповідальність цієї важливої роботи. Патрон позиціонує себе у своїй розповіді як члена згуртованої ефективної команди, яка працює як добре відрегульований механізм. У цій команді кожен знає своє місце, обов'язки і призначення. Усі члени групи діють злагоджено – як один доладний, чітко і відмінно організований організм. Пес-сапер виконує важливу роботу, яка інколи не під силу людині. Тому Патрон зазначає, що його «колеги часом називають мене і скарбом, і талісманом...» (Живка, 2022: 6).

Пес Патрон уважно прислухається до своїх колег – тому він знає як в якій ситуації діяти, а також він знає, що для того, щоб знешкодити повністю стовідсотково усі вибухонебезпечні «штуки» може знадобитися не один рік, а п'ять, або навіть і до семи років. Ось такий тривалий час боєприпаси можуть «дрімати» буквально «під ногами» цивільних громадян в стані готовності вибухнути від випадкового ненавмисного активування. Тому Патрон і його колеги наполегливо працюють, щоб захистити мир і життя на українській землі.

Патрон терпляче, докладно описує-пояснює наявність численних вибухових предметів, на які можна натрапити несподівано будь-де: «Так ось, після того, як ворожі війська відступили, нерозірвані боєприпаси трапляються повсюди – і на дорозі, і серед поля, і в лісі, і на березі річки, і в чиемусь квітнику поміж півоній і півників. І нам потрібно знайти їх усі до одного – і ті, які помітно з першого погляду, і заховані. Всі знайти і знешкодити.

Колеги кажуть, що на це піде приблизно п'ять-сім років.

...Я сповнений наснаги працювати з моїми людьми стільки, скільки потрібно» (Живка, 2022: 6).

Про складності роботи сапера Патрон теж ділиться: «Це не швидка справа, адже спочатку такі дуже небезпечні штуки треба знайти, потім обережно перемістити на полігон, підготувати вибухівку... а тоді буде: «Бабах!» Цей «бабах!» від вибуху виходить дуже гучний, повірте! Але нема чого боятися – все під контролем!»

«Пошук снарядів, мін і бомб – це дуже відповідальна робота. Адже нерозірвані боєприпаси загрожують великою небезпекою – вони можуть вибухнути будь-якої миті! Сьогодні, завтра, наступного місяця, через сто років! І від цього вибуху хтось може загинути чи покалічитися! Ррр-гав! Тому ми їх розшукуємо і знешкоджуємо» (Живка, 2022: 4-5).

Справді, письменниці вдалося створити цікаву розповідь на актуальну складну тему для дітей. Фактично книга про темні воєнні часи, але дивовижним чином вона надзвичайно світла, від читання затишно і тепло, пес Патрон зі сторінок посилає спокій і віру в перемогу правди і добра.

Пес Патрон – герой дитячого коміксу.

У 2023 році у видавництві «Ранок» було опубліковано перший в Україні ліцензійний комікс про пса Патрона – «Пес Патрон і Шкарпетковий монстр», автором якого є Юліта Ран, а ілюстратором – Катерина Підлісна. Книга обсягом тридцять дві сторінки для дошкільного та молодшого шкільного віку. Слід зазначити, що ліцензійні кошти від реалізації кожного примірника коміксу переказуються на рахунок благодійного «Фонду Пса Патрона». Тож цей проект переслідує ще одну важливу мету – благодійну. Виручені кошти розподіляють для допомоги таким категоріям: перша – тварини, які постраждали внаслідок повномасштабного вторгнення, друга – сапери.

Хто ж така Юліта Ран? Справжнє ім'я авторки Юлія Тараненко. Потяг до творчості проявився ще в дитинстві, тож скільки Юлія себе пам'ятає – все життя komponує історії, казкові в їх числі. Її професійне портфоліо доволі різноаспектне та багате, і включає значний досвід роботи режисера, драматурга, автора численних п'єс, сценаріїв для театральних постановок, і, звичайно, книг, кількість яких сягає понад тридцять, написаних для дітей та підлітків. В юності, передбачувано, авторка натхненно писала щирі вірші. Крім того, Юлія успішно виконує функції куратора мистецьких проєктів. Праця перекладача також їй не чужа – літераторка перекладає з польської. «Я вірю, що по житті нас ведуть зірки. У кожного – своя зірка, срібна або золота, велика чи маленька, та, яка освітлює шлях у темну пору року, дарує надію в найважчі часи, допомагає зберегти світло в серці. Моя зірка – зелена й гаряча, вона завжди сяє так, щоб світла й вогню вистачало не тільки на мене одну, а й на інших» (Телеканал «Дім», 2023). Зелений колір має важливе значення для мисткині. Мабуть, не випадково її авторський театр отримав суголосну назву «Green Magic» («Зелена магія» у перекладі українською). І хоча проіснував лише два роки, під керівництвом діяльної мисткині на сцені відбувалися вистави за її авторськими п'єсами. Театральна-драматургічна діяльність Юлії відзначена преміями

III Всеукраїнського театрального фестивалю-премії «GRA» (м. Київ) у 2020 році та Всеукраїнського драматургічного конкурсу «Липневий мед» у 2022 році. Книга письменниці «Дзеркало бажань», видана харківським видавництвом «АССА», увійшла до короткого списку у номінації «Дитяча Книга року ВВС-2023».

Книга-комікс надійшла у продаж у травні 2023 року і стала комерційним хітом. Комікс було презентовано у столиці Польщі на одному з масштабних міжнародних книжкових форумів.

Цікавою є історія виникнення ідеї створити книгу-комікс про пса Патрона. Впродовж багатьох років Юліта Ран, яка родом із Харкова, плідно співпрацює з харківським видавництвом «Ранок». Природно, що ідею згенерувала Олена Носоненко, яка керує відділом дитячої літератури видавництва. Олена, як експерт галузі літератури для дітей запропонувала Юліті створити книгу про пса Патрона. А Юліта, своєю чергою, давно вже плекала наміри щодо створення популярного дитячого коміксу. Так розпочалася клопітка робота над книгою, яка тривала довгих дев'ять місяців – автори та учасники проєкту жартують, що вони «зачали, виносили й народили дитину» (Телеканал «Дім», 2023). Літераторка прихильно ставиться до жанру графічного нарративу і переконана, що комікси можуть бути засобом, за допомогою якого дитина може виявити цікавість до читання, а також розвинути навички читання, і, що особливо цінно, сформувати звичку до читання. Комікс про пса Патрона отримав численні захоплені відгуки від читачів різного віку, в тому числі й запит на продовження історії.

Звичайно, в історії пес Патрон є протагоністом. У нього є команда, яка його підтримує, а саме: святе Каченя – вірний друг та робот-пес Григорій – незмінний напарник, чия мовленнєва програма побудована на цитатах з творів І. Франка, Т. Шевченка, Лесі Українки. Крім цих головних соратників, Патрону допомагають полохливі равлики. І, звичайно, в розповіді задіяні діти. Цитати українських класиків у виконанні диджиталізованого пса Григорія звучать дотепно, інтелектуально, патріотично, літературно-культурно-українсько-промоційно. Разом з тим, у цьому цікавому персонажі прочитується надихаюча думка про те, яка потужна українська література, і яку важливу роль вона завжди відігравала для збереження та розвитку українськості, української національної ідеї, української мови, історії, географії, державності, духовності, культури, українського народу.

В історії присутній фантастичний елемент про інопланетну агресивну інвазійну кампанію. Так, монстр та його посіпака з сусідньої галактики прибувають на Землю з очевидною загарбницькою метою. Вони збирають купу звичайних земних шкарпеток, якими користуються звичайні люди, і збільшують цей предмет гардеробу до гігантських розмірів. Армія гігантських шкарпеток розпочинає свій епічний загарбницький похід по планеті Земля, але мілітаристська колоніальна місія приречена на поразку, бо пес Патрон і робот-пес Григорій, а також ті, хто їм допомагає пильнують і працюють для Перемоги та відстоювання рідної планети-домівки. В історії є секрет – елемент, який так захоплює дітей-читачів. Це так лоскітно-трепетно – розгадувати таємницю, шукати скарб. Ключ до розгадки секрету знайти неважко – потрібно покладати шкарпетки парами. Коли шкарпетки привести до ладу-порядку, вони, войовничі гіганти, втрачають свою ворожу лють і міць, і стають знову звичайнісінькими буденними шкарпетками. Як бачимо, в історії ненав'язливо-імпліцитно інкорпоровано дидактично-виховний елемент, що є частиною авторського задуму. Виникає думка, що ось ця ідея порядку тут важлива не тільки у вихованні дітей. Мабуть, цю ідею й образ-концепт порядку можна екстраполювати на більш масштабний, більш глобальний рівень суспільних проблем та викликів. Тобто, порядок у всіх сферах життєдіяльності міг би забезпечити стабільний мир та процвітання у світі. Проте, як би цієї благородної мети не намагалася досягнути світова спільнота, тобто людство загалом, ця мета приречена залишитися солодкою утопією, рожевою мрією, синім птахом. З другого боку, утопія-мрія є потужним стимулом намагатися зробити світ кращим і добрішим.

Слід зазначити, що автори проєкту активно консультувалися з піарниками пса Патрона під час створення книги, особливо на етапі генерування образів персонажів. Юліта Ран відверто визнає важливість ілюстрацій для дитячої книжки загалом, і тим більше для коміксу. Коли створюється комікс, автор детально, фактично покроково, розписує завдання художнику-ілюстратору. Одна сцена може складатися з кількох маленьких кадрів, на думку автора. А художник може уявляти цю саму сцену у вигляді одного кадру. Проте в процесі роботи деталі з'ясовуються, нюанси погоджуються, і зрештою досягається рішення, яке оптимальне для втілення задуму. Тобто комікс не пишеться у вигляді самих лише діалогів. Робота над коміксом набагато більш детальна і комплексна, і ще й партнерська – в тісній творчій візуалізаційній взаємодії з ілюстратором.

Про цілювальний, терапевтичний, помічний, благотворний вплив художньої літератури написано чимало ґрунтовних праць. В обставинах війни в Україні актуальними стають численні публікації, в яких наголошується на важливості та благотворному впливі читання, зокрема читання дітям, а також про користь читання про війну (Anderson, 2015; Medium, 2018). У цьому зв'язку регулярно публікуються матеріали, які пропонують оновлені списки рекомендованої свіжовиданої літератури про війну, окрему увагу присвячено дитячим виданням.

Висновки. Отже, художній дискурс про пса Патрона постає на основі реальної історії реального пса-сапера-міношукача Патрона. Саме реальна діяльність реального пса-сапера на реальному мінному полі у складі дійсної команди професійних саперів є оригінальним документальним достовірним джерельним матеріалом, який став поштовхом для українських митців до створення художніх текстів з непересічною образністю та сюжетами. Важливою є функція художніх текстів про пса Патрона. Ці тексти покликані розповідати спокійно про неспокійне, по-доброму про недобре, доброзичливо про вороже, конструктивно про деструктивне, у світлій тональності про темне, обнадійливо про безнадійне, правдиво та щиро про

заплутане, пояснювати доступно те, що здавалось би легше замовчати, презентувати дійсність таким чином, що вона вже не відштовхує своїм жахом, а спонукає до осмислення та творчої діяльності. Можна сказати, що ці тексти про пса Патрона мають терапевтичний, зцілювальний ефект. Терапевтична дія може також кваліфікуватися як трансформаційна, з огляду на те, що під впливом цих художніх наративів відбувається корекція світосприйняття, конструктивно-бенефіціарне налаштування особистої рецепції травматичної дійсності, яка сповнена перманентної загрози життю внаслідок війни. Образ пса Патрона функціонує в медіа просторі та художньому дискурсі, можна сказати, майже паралельно, тобто в той самий часовий період, ознаменованій війною. Послання від образу пса Патрона в цих двох сферах подібне, оскільки образ пса Патрона означає захист, пильність, обережність, контроль, компетентність, відсутність страху в умовах небезпеки, вміння правильно діяти в надзвичайних ситуаціях, бадьоре самопочуття в складних умовах, готовність долати перешкоди, відданість обов'язку, спільнодія в команді, надання допомоги. Всі ці значення, які транслуються через образ пса Патрона у художньому та медійному просторі, надзвичайно важливі для їх активної промоції з метою подальшої продуктивної рецепції різними реципієнтами. Художній та медійний дискурс про пса Патрона можна вважати антидотом у інформаційному та культурному просторі воєнної України, ротація якого має нейтралізуючий вплив проти можливої токсичної дії вимушеного воєнного дискурсу, зумовленого нав'язаною травматичною дійсністю, що спровокована колоніальною війною розв'язаною тоталітарним агресором.

Список використаних джерел:

1. Артем Пивоваров записав спільний трек із псом Патроном для порятунку тварин. Vogue. 2023. 18 січня. URL: <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/artem-pivovarov-zapisav-spilniy-trek-z-psom-patronom-dlya-poryatunku-tvarin-51085.html> (дата звернення: 20.11.2023).
2. Дегтяренко Н. Як Патрон став Псом Доброї Волі UNICEF. П'ятірка крутецьких фото Патрона, котрим можуть позаздрити селебритіз. iPress. 2022. 22 листопада. URL: https://ipress.ua/articles/yak_patron_stav_psom_dobroi_voli_unicef_pyatirka_krutetskyh_foto_patrona_kotrym_mozhut_pozazdryty_selebritiz_336219.html (дата звернення: 18.11.2023).
3. Живка З. Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію. Львів: Свічадо, 2022. 64 с.
4. Перший комікс про пса Патрона – розмова з авторкою книги Юлітою Ран. Телеканал «Дім». 2023. 11 вересня. URL: <https://kanal.dim.tv/pershyj-komiks-pro-psa-patrona-rozmova-z-avtorkoyu-knygy-yulitoiu-ran/> (дата звернення: 24.11.2023).
5. Пес Патрон отримав вітання від персонажа польського мультика Рекса. Високий Замок. 2022. 13 травня. URL: <https://wz.lviv.ua/news/457695-pes-patron-otrymav-vitannia-vid-personazha-polskoho-multyka-reksa> (дата звернення: 27.11.2023).
6. Смолько А. Мультсеріал про пса Патрона увійшов у топ-5 на Megogo. Освіторія. 2023. 06 лютого. URL: https://osvitoria.media/news/multfilm_pro_psa_patrona_uviyshov_u_top_5_na_megogo/ (дата звернення: 26.11.2023).
7. Anderson H. Bibliotherapy: Can you read yourself happy? BBC Culture. 2015. January 6. URL: <https://www.bbc.com/culture/article/20150106-can-you-read-yourself-happy> (дата звернення: 22.11.2023).
8. Book therapy and its miraculous power in the fight against depression. Medium. 2018. October 4. URL: <https://medium.com/@readtoplay/book-therapy-and-its-miraculous-power-in-the-fight-against-depression-1651359cdcaa> (дата звернення: 19.11.2023).

References:

1. Artem Pivovarov zapysav spilnyi trek iz psom Patronom dlia poriatunku tvaryn. [Artem Pivovarov recorded a collaborative track with dog Patron to rescue animals]. Vogue. 2023. January 18. [in Ukrainian]. URL: <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/artem-pivovarov-zapisav-spilniy-trek-z-psom-patronom-dlya-poryatunku-tvarin-51085.html> (accessed: 20.11.2023).
2. Dehtyarenko N. Yak Patron stav Psom Dobroyi Voli UNICEF. Piatirka krutetskykh foto Patrona, kotrym mozhut pozazdryty celebritiz. [How Patron became Dog of Good Will UNICEF. The five cool photos of Patron which might be envied by celebrities]. iPress. 2022. November 22. [in Ukrainian]. URL: https://ipress.ua/articles/yak_patron_stav_psom_dobroi_voli_unicef_pyatirka_krutetskyh_foto_patrona_kotrym_mozhut_pozazdryty_selebritiz_336219.html (accessed: 18.11.2023).
3. Zhyvka Z. Pes Patron. Malenka istoriia pro velyku mriiu. [Patron the dog. A small story about a big dream]. Lviv: Svichado, 2022. 64 p. [in Ukrainian].
4. Pershyi komiks pro psa Patrona – rozmova z avtorkoiu knyhy Yulitoiu Ran. [First comic about dog Patron – conversation with the author of the book Yulita Ran]. Telekanal 'Dim'. 2023. September 11. [in Ukrainian]. URL: <https://kanal.dim.tv/pershyj-komiks-pro-psa-patrona-rozmova-z-avtorkoyu-knygy-yulitoiu-ran/> (accessed: 24.11.2023).
5. Pes Patron otrymav vitannia vid personazha polskoho multyka Reksa. [Dog Patron received congratulation from Reks, the hero of a Polish cartoon]. Vysoky Zamok. 2022. May 13. [in Ukrainian]. URL: <https://wz.lviv.ua/news/457695-pes-patron-otrymav-vitannia-vid-personazha-polskoho-multyka-reksa> (accessed: 27.11.2023).
6. Smolko A. Multserial pro psa Patrona uviyshov u top-5 na Megogo. Osvitoria. [Cartoon series about dog Patron entered top-5 on Megogo]. 2023. February 2. [in Ukrainian]. URL: https://osvitoria.media/news/multfilm_pro_psa_patrona_uviyshov_u_top_5_na_megogo/ (accessed: 26.11.2023).
7. Anderson H. Bibliotherapy: Can you read yourself happy? BBC Culture. 2015. January 6. URL: <https://www.bbc.com/culture/article/20150106-can-you-read-yourself-happy> (accessed: 22.11.2023).
8. Book therapy and its miraculous power in the fight against depression. Medium. 2018. October 4. URL: <https://medium.com/@readtoplay/book-therapy-and-its-miraculous-power-in-the-fight-against-depression-1651359cdcaa> (accessed: 19.11.2023).